

PETR HLAVSA, VLADIMÍR NĚMEC

ŘÍZENÍ O OPRAVNÉM PROSTŘEDKU
U ORGÁNU I. STUPNĚ*)

I.

Za opravné řízení je v dalším považováno řízení, ve kterém se přezkoumávají předchozí vydaná rozhodnutí, a to na základě podnětů, které se nazývají prostředky nápravy. Od těchto je nutno odlišovat ty prostředky nápravy, na základě kterých se napadená rozhodnutí ruší (přímo podáním příslušného prostředku nápravy) a věci se projednávají a rozhodují znovu.

A. V rámci tématu bude nejprve věnována pozornost *řízení odvolacímu*.

1. Podle občanského soudního řádu dochází v odvolacím řízení k úkonům soudu prvního stupně (§ 209 až 210a o. s. ř.) na základě podaného odvolání (pokud nebylo účinně vzato zpět podle § 207 odst. 2 a § 208 o. s. ř., a to vždy se souhlasem odvolacího soudu). Podané odvolání je pak předmětem dalšího řízení z hlediska splnění stanovených podmínek.

K těmto podmínkám patří v první řadě (z hlediska systematiky § 209 o. s. ř.) existence náležitostí. A to jednak náležitostí obecných, uvedených v § 42 odst. 3 o. s. ř., a jednak náležitostí zvláštních (specifické náležitosti odvolání), vyplývající z § 205 o. s. ř.

Dalšími podmínkami, které jsou předmětem zkoumání, je včasnost podání odvolání (§ 204 odst. 1 a 2 o. s. ř., pokud nebylo prominuto zmeškání lhůty — § 58 odst. 1 o. s. ř. a § 204 odst. 3 o. s. ř.), podání odvolání oprávněnou osobou (§ 203 o. s. ř.) a konečně přípustnost odvolání (§ 202 o. s. ř.).

Odvolacímu soudu předloží předseda senátu soudu prvního stupně odvolání vždy. Tedy bez ohledu na to, zda se mu podaří či nepodaří odstranit vady odvolání (chybějící obecné či zvláštní náležitosti), či pokud nejsou splněny další podmínky vyplývající z § 209 o. s. ř. Konečně v neposledním případě také, jedná-li se o odvolání bezvadné; zde ovšem až po provedení úkonů uvedených v § 210 odst. 1 a 2 o. s. ř., spočívajících v doručení ostatním účastníkům a shrnutí podkladů pro odvolací orgán.

Rozhodování soudu prvního stupně (v rámci autoremedury) přichází

*) Jde o jeden z výstupů z úkolu VIII-5-3/5-4 SPZV „Náprava vadných rozhodnutí“.

v úvahu pouze v případech taxativně uvedených v § 210a o. s. ř. a za podmínek tam stanovených. To znamená, že jde pouze o rozhodnutí procesní povahy menšího významu (nikoliv ve věci samé) a za předpokladu, že soud prvního stupně odvolání vyhoví v celém rozsahu.

U státního notářství dochází rovněž k úkonům orgánu prvního stupně při podání odvolání. Odvolání se podává u státního notářství, které rozhodlo, v 15denní lhůtě od doručení. Státní notářství zkoumá přípustnost odvolání (§ 21 odst. 2 a 3 n. ř.), včasnost a oprávněnost osoby k jeho podání (§ 21 odst. 1 n. ř.). Zmeškání lhůty může notářství prominout podle § 58 odst. 1 o. s. ř. a § 25 n. ř., a o přípustnosti zpětvzetí odvolání platí § 207 o. s. ř. Odvolacím orgánem je krajský soud. Autoremedura je přípustná u rozhodnutí, které se týká pouze odvolatele a může-li být odvolání státním notářstvím zcela vyhověno (§ 22 odst. 1 n. ř.).

2. Podle trestního řádu dochází k řízení o oprávněm prostředku u soudu prvního stupně (§ 251 tr. ř.) na základě odvolání (jeho obsah je uveden v § 249 tr. ř.), majícího vždy odkladný účinek. V rámci tohoto řízení není předmětem zkoumání včasnost podání odvolání (§ 248 tr. ř.), zda bylo podáno oprávněnou osobou (§ 246 a 247 tr. ř.), či naopak osobou, která se odvolání výslovně vzdala nebo ho již předtím výslovně vzala zpět (§ 250 tr. ř.). Všemi uvedenými otázkami se zabývá teprve odvolací soud (§ 253 tr. ř.).

Rozhodování soudu prvního stupně o odvolání v rámci autoremedury nepřichází v úvahu. Předseda senátu provede pouze úkony, uvedené v § 251 tr. ř. (doručovací úkony pouze vůči stranám, kterých se může rozhodnutí o odvolání týkat).

3. Podle správního řádu dochází k odvolacímu řízení u orgánu, který napadené rozhodnutí vydal (§ 54 odst. 1 s. ř.), na základě odvolání, pro které nejsou stanoveny zvláštní náležitosti. Včas podané odvolání má zásadně odkladný účinek (§ 55 s. ř.).

Včasnost podání odvolání (§ 54 odst. 2 a 3 s. ř.) a jeho přípustnost (§ 53 s. ř.) není předmětem zkoumání u orgánu prvního stupně, nýbrž až u orgánu odvolacího (§ 60 s. ř.). Orgán prvního stupně může však v rámci prováděných úkonů (§ 56 s. ř.) — tedy kromě vyrozumění ostatních účastníků o obsahu podaného odvolání a jejich vyzvání, aby se k němu vyjádřili — nejenom provést nově navržené důkazy, ale zejména má poměrně široké právo rozhodnout v rámci autoremedury (§ 57 odst. 1 s. ř.). Pro toto rozhodnutí stanoví správní řád lhůtu 30 dnů (§ 57 odst. 2 s. ř.), jinak rozhoduje odvolací orgán.

4. K uvedeným ustanovením o odvolacím řízení je možno přičinit zejména následující úvahy:

a) v uvedených procesních řádech je pro řízení u orgánu prvního stupně použita nestejná terminologie (úkony soudu prvního stupně — § 209

o. s. ř., řízení u soudu prvního stupně — § 251 tr. ř., odvolací řízení — § 53 s. ř.);

b) rovněž terminologicky nestejně je upraveno prominutí zmeškání lhůty, resp. navrácení lhůty (srov. § 204 odst. 3 o. s. ř., § 28 s. ř. a § 61 tr. ř.);

c) mezi jednotlivými procesy by bylo možno sjednotit otázky, zkoumané ve vztahu k včasnosti a přípustnosti odvolání. V první řadě nemožnost podat odvolání po vzdání se tohoto práva podle občanského soudního řádu — naproti tomu srov. § 253 odst. 1 tr. ř. a § 53 s. ř. Dále nemožnost podat odvolání po jeho zpětvzetí podle správního řádu — naproti tomu srov. § 253 odst. 1 tr. ř. a § 207 odst. 2 o. s. ř. A konečně povinnost zkoumat dodržení stanoveného obsahu odvolání podle trestního řádu — naproti tomu srov. § 209 o. s. ř.;

d) otevřenou otázkou zůstává vhodnost provádění některých dalších procesních úkonů (dokazování) orgány prvního stupně (§ 56 s. ř. na rozdíl od ostatních řádů). Dále se nabízí úvaha o rozšíření autoremedury v soudních procesních předpisech. A to s případným výslovným uvedením lhůty (srov. § 57 odst. 2 s. ř.), ve které je třeba takto rozhodnout nebo postoupit orgánu druhého stupně. (Při postupování je přitom dílčí terminologická nejednotnost v občanském soudním řádu — § 209 a 210 odst. 3 mezi případy vadného a bezvadného podání z hlediska uplynutí lhůty všem účastníkům.) Jen výkladem je pak dovozována možnost podat odvolání proti rozhodnutí, vydanému v rámci autoremedury (arg. § 374 o. s. ř., resp. § 53 s. ř.);

e) konečně je též možno zmínit otázku nestejných lhůt pro podání odvolání, obsažených v jednotlivých procesních předpisech (patnáctidenní lhůta v občanském soudním řádu a správním řádu, osmidenní v trestním řádu, kde navíc neplatí tříměsíční lhůta pro případy nesprávného nebo chybějícího poučení).

B. Ustanovení o odvolacím řízení správním se vztahuje přiměřeně i na *řízení o rozkladu* (§ 61 odst. 3 s. ř.); příslušná předchozí konstatování i úvahy proto platí i pro toto řízení.

C. *Řízení o stížnosti proti usnesení podle trestního řádu* před orgánem, proti jehož usnesení stížnost směřuje (§ 146 tr. ř.) je z hlediska její včasnosti a přípustnosti nadřízeným orgánem upraveno obdobně jako odvolání v trestním řízení.

Na rozdíl od odvolání přichází však u stížnosti v úvahu možnost rozhodnout v rámci autoremedury (§ 146 tr. ř.).

S ohledem na zásadně shodnou právní úpravu řízení o stížnosti s trestním řízením odvolacím je možno odkázat na úvahy uvedené výše sub A.

D. Z hlediska řízení u orgánu prvního stupně je dále nutné sledovat postup, kdy je brojeno *odporem proti trestnímu příkazu, odporem proti*

platebnímu rozkazu, a námitkami proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu.

1. K hlavnímu líčení (v prvním stupni) v případě vydání trestního příkazu (§ 314e tr. ř.) dochází (§ 314g odst. 2 tr. ř.), byl-li proti němu podán oprávněnou osobou (§ 314 odst. 1 tr. ř.) ve lhůtě do osmi dnů od doručení trestního příkazu odpor. Podáním odporu se trestní příkaz ruší.

Pro hlavní líčení platí příslušná ustanovení trestního řádu. Pokud jde o řízení, které tomuto hlavnímu líčení předchází, z podstaty tohoto prostředku nápravy (podáním odporu se trestní příkaz ruší) vyplývá, že k žádnému oprávněnému řízení nedochází. Trestní řád také neobsahuje žádná ustanovení o přezkoumávání odporu samotného.

2. K občanskoprávnímu jednání (v prvním stupni) v případě vydání platebního rozkazu (§ 174 o. s. ř.) dochází (§ 174 odst. 2 o. s. ř.), byl-li proti němu podán odpůrcem ve lhůtě 15 dnů od doručení platebního rozkazu odpor. Podáním odporu se celý platební rozkaz ruší. Kromě včasnosti podání odporu se zřejmě (nepřímo z hlediska ustanovení § 174 odst. 3 o. s. ř.) vyžaduje (resp. doporučuje), aby odpor byl odůvodněn. Nesplnění této náležitosti nemá však pro odpůrce žádné důsledky.

Pro jednání, nařízené na základě včas podaného odporu, platí příslušná ustanovení části třetí občanského soudního řádu. Včasným podáním odporu se sice celý platební rozkaz ruší, nicméně zde k určitému řízení dochází. A to potud, že je zkoumána včasnost podání odporu. Pozdě podaný odpor předseda senátu usnesením zamítne (§ 174 odst. 3 o. s. ř.).

3. K jednání (v prvním stupni) v případě vydání směnečného (šekového) platebního rozkazu (§ 175 o. s. ř.) dochází (§ 175 odst. 3 o. s. ř.), pokud proti němu byly podány odpůrcem námitky (do tří dnů), obsahující odůvodnění. (Na rozdíl od předchozích případů neznamena podání námitek automatické zrušení směnečného, resp. šekového platebního rozkazu.)

Pro jednání, nařízené na základě včas podaných námitek, platí příslušná ustanovení části třetí občanského soudního řádu. V rozsudku soud vysloví, zda se směnečný (šekový) platební rozkaz ponechává v platnosti, nebo zda se zrušuje a v jakém rozsahu (§ 175 odst. 3 o. s. ř.). Řízení o námitkách však může vyznít také tak, že je předseda senátu — jako pozdě podané nebo neobsahující odůvodnění — zamítne (§ 175 odst. 2 o. s. ř.).

4. K podané právní úpravě odporu proti trestnímu příkazu, odporu proti platebnímu rozkazu a námitek proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu lze rovněž přičinit několik poznámek:

a) lhůty pro podání uvedených prostředků nápravy se zásadně shodují se lhůtami pro řádné opravné prostředky, platné v tom kterém soudním řádu, výjimku představuje relativně velmi krátká lhůta (3 dny) pro podání námitek proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu. Navíc

u této lhůty není uveden počátek jejího běhu (§ 175 odst. 1 o. s. ř. srov. s § 172 odst. 1 o. s. ř.);

b) odpor proti trestnímu příkazu nemusí být odůvodněn (srov. § 249 tr. ř. a contrario), zatímco v případě odporu proti platebnímu rozkazu (při stejných důsledcích) formuluje občanský soudní řád shodné ustanovení tak, že pro nedostatek odůvodnění nelze odpor zamítnout (§ 174 odst. 3 o. s. ř. srov. též s § 175 odst. 2 o. s. ř.);

c) odpor proti trestnímu příkazu a odpor proti platebnímu rozkazu nelze — na rozdíl od námitek proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu — vzít zpět;

d) z trestního řádu nevyplývá, jak postupuje samosoudce v případě, že odpor proti trestnímu příkazu nebyl podán včas. Z občanského soudního řádu sice tento postup vyplývá, nicméně zatímco u odporu proti platebnímu rozkazu se takový odpor zamítne usnesením (srov. § 174 odst. 3 o. s. ř.), u námitek proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu se o formě rozhodnutí při zamítnutí námitek výslovně (srov. § 175 odst. 2 o. s. ř.) nehovoří.

E. U dvou ze tří prostředků nápravy, které byly zkoumány v předchozí části, bylo důsledkem jejich podání, že na vydané akty se pohlíželo tak, jako kdyby nebyly vydány. A obdobně je tomu i při podání námitek proti rozhodnutí rozhodčí komise ROH (popř. výrobního družstva), rozhodující v rozhodčím řízení spor mezi organizací a pracovníkem o nároky z pracovního poměru. Vyhláška ÚRO č. 25/1983 Sb. dodatečně stanovila, že rozhodnutí rozhodčí komise se však ruší pouze v tom rozsahu, v jakém bylo napadeno a ve zbývajících částech výroku nabývá právní moci (tzv. částečná bezvýslednost rozhodčího řízení podle § 14 odst. 2 vyhl. č. 25/1983 Sb., srov. však znění § 212 odst. 1 z. p.). Důsledky zrušovacího účinku také nastanou v případě, jestliže účastník sporu navrhl, aby spor byl postoupen k dalšímu projednávání u soudu, protože do třiceti dnů od podání návrhu na zahájení rozhodčího řízení nebyl v něm ani schválen smír, ani vydáno rozhodnutí. Zde rozhodčí řízení je vždy bezvýsledné (§ 212 z. p.).

Soud v případě podání námitek proti celému výroku nepřezkoumává rozhodnutí komise, nýbrž před ním probíhá nové řízení v prvním stupni podle příslušných ustanovení části třetí občanského soudního řádu. Obdobně při podání námitek jen do části výroku. Splnění předpokladů pro své rozhodování proto soud posuzuje pouze jako splnění procesní podmínky (pravomoci) a nikoli jako náležitosti opravného prostředku. Konečně soud rovněž v rámci dělené pravomoci rozhoduje za splnění podmínek § 212 odst. 2, druhá věta z. p. — na základě návrhu účastníka sporu (s kterým je pak soudem naloženo jako s návrhem na zahájení řízení).

Z uvedených hledisek pak *řízení o námitkách* nelze chápat úkony soudu jako řízení o opravném prostředku u orgánu prvního stupně. Úkony

obdobné úkonům soudu prvního stupně v opravném řízení přiměřeně provádí po podání námitek rozhodčí komise.

Jak vyplývá z příslušných ustanovení zákoníku práce, rozhodčí komise posuzuje, zda námitky byly podány včas (§ 211 odst. 1 z. p.), a může rozhodnout o prominutí zmeškání lhůty (§ 211 odst. 2 z. p.). Pokud ovšem žádost o prominutí zmeškání lhůty zamítne, nastupuje v případě podání námitek proti tomuto zamítnutí, postoupení věci k dalšímu projednání soudu.

Z hlediska citovaných paragrafů je možno zmínit

a) neurčité ustanovení, podle kterého je rozhodčí komise povinna postoupit spor k dalšímu projednání soudu bezodkladně (§ 212 odst. 2 z. p.);

b) neupravenou povinnost námitek odůvodnit;

c) nerozlišené důsledky námitek proti rozhodnutí ve věci samé a proti procesnímu rozhodnutí (§ 211 odst. 1 z. p.);

d) případně i samotný název prostředku, na základě kterého přechází rozhodování z pravomoci rozhodčí komise na soud (srov. též funkci naposled uvedených námitek s prostředky nápravy, uvedenými pod bodem D., nemluvě již o námitkách proti úkonům a opatřením, spojeným s výkonem rozhodnutí podle § 76 správního řádu);

e) problematické zavedení tzv. *částečné* bezvýslednosti rozhodčího řízení podle vyhl. č. 25/1983 Sb. (§ 14 odst. 2) ve srovnání se zněním § 212 odst. 1 (popř. § 211 odst. 1 a 3) z. p.

F. Do pravomoci soudů přechází též rozhodování v jiných, zákonem stanovených případech. Zde ovšem — na rozdíl od případu rozebíraného v předchozím bodě — soud rozhodnutí jiných orgánů na základě opravného prostředku přezkoumává (§ 244 a násl. o. s. ř.).

Při přezkoumávání rozhodnutí jiných orgánů soudem zkoumá soud včasnost podání návrhu v třicetidenní lhůtě (§ 247 odst. 2 a 3 o. s. ř.), oprávněnost subjektu k podání návrhu (nepřímo § 247 odst. 1 o. s. ř.), a svou pravomoc (§ 244 odst. 1 a 2 o. s. ř.). Pokud nejsou splněny uvedené podmínky, soud návrh zamítne (§ 249 odst. 2 o. s. ř.). Dále přichází v úvahu zastavení řízení pokud soud sám ještě nerozhodl a příslušný orgán vydal rozhodnutí, kterým návrhu sám zcela vyhověl (§ 248 o. s. ř.). Jinak k projednání návrhu na přezkoumání rozhodnutí jiného orgánu nařídí soud jednání a usnesením přezkoumávané rozhodnutí buď potvrdí nebo zruší (§ 249 odst. 1 o. s. ř.).

I když nepochybně uvedená ustanovení sledovala určitou svou obecností možnost pokrýt různorodější typy případů, nevylučující navíc možnost jejich postupného rozšiřování, přece jenom z textu zákona by měl jednoznačně vyplývat

a) obsah opravného prostředku (jeho náležitosti);

- b) možnost jeho zpětvzetí;
- c) možnost prominutí zmeškání lhůty.

G. Řízením o opravném prostředku u orgánu prvního stupně v případě přezkoumávání pravomocného rozhodnutí cestou obnovy řízení nelze chápat doslovně řízení u orgánu prvního stupně. A to proto, že potom by předmětem zkoumání nemohla být obnova ve správním řízení (rozdělující řízení v prvním i druhém stadiu obnovy mezi orgány obou stupňů — srov. § 63 odst. 1 s. ř.), a někdy i v trestním řízení (srov. § 281 odst. 3 tr. ř.).

Z tohoto hlediska musí být v dalším nepochybně věnována pozornost prvnímu stadiu obnovy řízení, a to bez ohledu na to, u kterého orgánu probíhá. Řízením u orgánu prvního stupně bude tedy vlastně řízení u prvního orgánu, resp. u orgánu, který se věcí zabývá v prvním stadiu.

Složitějším je však rozhodnout, zda jako řízení u orgánu prvního stupně chápat i druhé stadium obnovy řízení.

Rovněž o tomto druhém stadiu nelze totiž říci — alespoň ve vztahu k ostatním otázkám zkoumaným v rámci nápravy vadných rozhodnutí — že by se nejednalo o rozhodování o opravném prostředku u orgánu prvního stupně. Přitom se současně nejedná ani o řízení po vrácení věci opravnou instancí k novému projednání.

Též v důsledku takto pojaté vylučovací metody bude v dalším v rámci *obnovy řízení* věnována pozornost i druhému stadiu obnovy řízení, které ve skutečnosti převážně probíhá na stejném (prvním) stupni jako první stadium obnovy (s výjimkou správního řízení, kde tomu může být i jinak — srov. § 64 odst. 1 s. ř.).

1. Podle občanského soudního řádu v prvním stadiu obnovy řízení soud (který o věci rozhodoval v prvním stupni — § 232 odst. 1 o. s. ř.) zkoumá (§ 234 odst. 2 o. s. ř.), zda obligatorně požadovaný návrh na zahájení řízení (§ 228 odst. 1, první část věty o. s. ř.), obsahující požadované obecné a zvláštní náležitosti (§ 228 odst. 2 o. s. ř.), podaný oprávněným účastníkem řízení (tamtéž), je přípustný (§ 229 a 231 o. s. ř.), a zda byl podán včas (§ 230 o. s. ř.). Při nesplnění některého z uvedených předpokladů soud návrh na obnovu řízení usnesením zamítne, aniž musí nařizovat jednání (§ 234 odst. 1 o. s. ř.). Jinak lze dále návrh zamítnout, není-li prokázána existence důvodů obnovy řízení (§ 228 odst. 1 o. s. ř.). V opačném případě se povolením obnovy řízení odkládá vykonatelnost rozhodnutí o věci (§ 234 odst. 3 o. s. ř.), pokud již odklad nebyl nařízen na základě podání návrhu na obnovu řízení v důsledku pravděpodobnosti předpokladu, že návrhu bude vyhověno (§ 233 o. s. ř.). Proti rozhodnutí (pozitivnímu i negativnímu) o povolení obnovy je přípustné odvolání.

Ke druhému stadiu (§ 235 o. s. ř.) obnovy řízení (po právní moci rozhodnutí o povolení obnovy) již není třeba dalšího návrhu. Soud při něm přihlédne ke všemu, co vyšlo najevo jak při původním řízení, tak při

projednávání obnovy. Teprve právní mocí nového rozhodnutí o věci (v němž soud rozhodne též o náhradě nákladů původního řízení i řízení o obnově) se původní rozhodnutí ruší.

Pro řízení o obnově platí přiměřeně ustanovení o řízení v prvním stupni.

2. O podmínkách obnovy řízení a o řízení u státního notářství platí ustanovení § 228—235 občanského soudního řádu.

3. Podle trestního řádu v prvním stadiu obnovy řízení soud (příslušný podle § 281 tr. ř.) ve veřejném (výjimečně neveřejném) zasedání (§ 286 odst. 1 a 2 tr. ř.) zkoumá (§ 283 tr. ř.), zda byl návrh podán oprávněnou osobou (§ 280 tr. ř.). Dále zkoumá, není-li obnova vyloučena podle § 279 tr. ř. a konečně též splnění důvodů obnovy (§ 278 tr. ř.). Jinak návrh zamítne. Možnost odložení výkonu trestu (obligatorní i fakultativní) obsahuje § 282 odst. 3 tr. ř. Ihned po vyhovění návrhu na povolení obnovy se v příslušném rozsahu (§ 284 tr. ř.) napadené rozhodnutí zruší (a případně podle týchž ustanovení vrátí věc prokurátorovi, resp. odkáže poškozeného na řízení před příslušným orgánem). Proti (pozitivnímu i negativnímu) rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 286 odst. 3 tr. ř.).

Ve druhém stadiu (§ 287 a násl. tr. ř.) obnovy řízení, následujícím po právní moci usnesení o povolení obnovy, se provádí řízení podle § 288 tr. ř.

4. Podle správního řádu je v prvním stadiu obnovy řízení (§ 63 s. ř.) předmětem zkoumání u orgánu příslušného podle odstavce prvního jednak zda je zde odůvodněný návrh na obnovu řízení podle odstavce druhého (nejedná-li se o případy, kdy funkci tohoto návrhu může splnit podle § 60 s. ř. opožděné nebo nepřípustné odvolání, nebo o případ, kdy obnovu řízení nařizuje správní orgán). Dále je předmětem zkoumání zachování lhůty (odstavce třetí a čtvrtý), a konečně přípustnost obnovy řízení z hlediska důvodů uvedených v § 62 s. ř. Rozhodnutí o obnově řízení (lze proti němu podat řádný opravný prostředek) má odkladný účinek, pokud ještě nebylo vykonáno (§ 63 odst. 5 s. ř.).

Ve druhém stadiu obnovy řízení (§ 64 s. ř.) — v novém řízení ve věci — nemusí být vždy příslušný podle odstavců prvního a druhého též orgán, který rozhodoval v prvním stadiu. Teprve novým rozhodnutím (lze proti němu podat řádný opravný prostředek) se původní rozhodnutí ruší (odstavce třetí a čtvrtý).

5. I ze srovnání příslušných odpovídajících ustanovení o obnově řízení, obsažených ve třech procesních předpisech, lze vyvodit některá konstatování:

a) z hlediska systematického zařazení v zákoně je obnova řízení v občanském soudním řádu a ve správním řádu uvedena na prvním místě

mezi způsoby nápravy pravomocných rozhodnutí, zatímco v trestním řádu až za stížností pro porušení zákona;

b) určité rozdíly jsou i v terminologii, označující jednotlivá stadia obnovy řízení. Občanský soudní řád (srov. § 232 o. s. ř.) označuje řízení v obou stadiích jako řízení o obnově. Trestní řád rozlišuje terminologicky první stadium (srov. § 282 tr. ř.) jako řízení o návrhu na povolení obnovy a druhé stadium (srov. § 287 tr. ř.) jako řízení po povolení obnovy. Ze správního řádu lze z příslušných ustanovení dovodit pro první stadium (srov. § 63 odst. 5 s. ř.) název rozhodování o obnově a pro druhé stadium (srov. § 64 odst. 1 s. ř.) název nové řízení ve věci;

c) oba soudní řády k prvnímu stadiu řízení obsahují podrobnější návod pro posouzení odůvodněnosti obnovy, resp. pro její zamítnutí v případě, že stanovené podmínky nejsou splněny. Z ustanovení správního řádu je tento postup nutno dovodit;

d) větší rozdíly jsou též v odkladném účinku. Zejména u správního řádu by bylo možné uvažovat o nařízení odkladu vykonatelnosti (srov. § 233 o. s. ř.) ještě před vydáním rozhodnutí v prvním stadiu. Na druhé straně zřejmě i v občanském soudním řízení může nastat situace, kdy dochází k obnově řízení v době, kdy již rozhodnutí bylo vykonáno (srov. § 63 odst. 5 s. ř.);

e) zřejmě pouze formulací § 234 odst. 2 o. s. ř. (nemusí) je vyvolána úvaha, zda v případě zamítnutí návrhu (z důvodu nepřípustnosti, podání osobou neoprávněnou, opožděnosti) je možno nařídit jednání;

f) jednoznačněji by mohla být upravena — též s ohledem na příslušná generální ustanovení o možnosti podávat řádné opravné prostředky — otázka možnosti podání opravného prostředku proti rozhodování v prvním i druhém stadiu obnovy řízení;

g) ustanovení § 284 odst. 1 tr. ř. nabízejí pro ostatní řády úvahu o možnosti zrušit (v souvislosti s některými důvody) obnovou napadené rozhodnutí současně s povolením obnovy;

h) občanský soudní řád obsahuje v § 235 odst. 1 výslovné ustanovení, že ke druhému stadiu obnovy řízení dochází již bez (dalšího) návrhu. Naopak z trestního a zejména ze správního řádu je tuto skutečnost, jakož i případné postoupení k dalšímu řízení nutno vyvodit z příslušných ustanovení;

ch) rovněž pouze občanský soudní řád obsahuje v § 237 odst. 2 výslovné ustanovení, že pro řízení o obnově platí přiměřeně ustanovení o řízení v prvním stupni.

H. Mimořádným prostředkem nápravy vadných rozhodnutí rozhodčích komisí v pracovních sporech je zrušení pravomocného rozhodnutí ve věci samé nebo schválení smíru komisí, jestliže se dodatečně zjistily závažné okolnosti, kterých účastník nemohl bez své viny použít, a které odůvod-

ňují podstatně příznivější rozhodnutí v jeho prospěch (§ 214 z. p.). Jde o dobu obnovy řízení podle občanského soudního řádu i se zachováním lhůt k podání návrhu.

Právní úprava neobsahuje formu rozhodnutí rozhodčí komise o tomto prostředku nápravy, ani lhůtu, do které je třeba o tomto prostředku rozhodnout, což zde může mít vliv na bezvýslednost rozhodčího řízení.

Zamítne-li však rozhodčí komise tento návrh, přechází věc podáním námitek do pravomoci soudu, který je nejen oprávněn rozhodnout o návrhu na zrušení rozhodnutí (smíru) rozhodčí komise, ale je oprávněn, rozhodne-li tak, že rozhodnutí rozhodčí komise zruší, rozhodnout celý spor znovu. Právní předpisy neřeší úpravu pravomoci mezi soudem a rozhodčími komisemi v těchto případech vzhledem k tomu, že úprava řízení před rozhodčími komisemi nerozlišuje rozhodnutí ve věci samé a procesní rozhodnutí. Může tedy být orgánem prvního stupně (ve výše uvedeném pojetí) buď rozhodčí komise nebo soud, a to okresní, popř. i krajský, jestliže okresní soud návrh na zrušení rozhodnutí zamítl, stejně jako rozhodčí komise (k těmto závěrům lze dospět pouze výkladem).

U smírčích orgánů (JZD — ve věcech sporů mezi družstvem a jeho členy, popř. pracovníky; ROH — ve věcech sporů o odměny poskytované v souvislosti s vynálezy, zlepšovateľskými návrhy a průmyslovými vzory) je úprava, pokud jde o návrh na zrušení schváleného smíru obdobná, ale u smírčího řízení v JZD zákon č. 122/1975 Sb. a vyhláška č. 160/1975 Sb. výslovně stanoví, že zruší-li soud rozhodnutí komise o zamítnutí návrhu na zrušení schváleného smíru, rozhodne soud sám i ve věci samé. Naopak u smírčího orgánu ROH, zamítne-li usnesením návrh na zrušení schváleného smíru, není již do tohoto usnesení přípustný prostředek nápravy a věc se k soudu vůbec nedostává.

Z uvedeného tedy vyplývá nedokonalost a nejednost právní úpravy tohoto prostředku nápravy u rozhodčích a smírčích orgánů.

CH. Řízení o *stížnosti pro porušení zákona* u orgánu prvního stupně představuje ve skutečnosti řízení o opravném prostředku u nejvyšších soudních instancí (republikových, resp. federálních). Opět z chronologického hlediska je však toto řízení v dané věci (proti pravomocnému rozhodnutí) řízením ve stupni v pořadí prvním, a proto mu bude z tohoto hlediska v následujícím věnována pozornost. (Další řízení je zpravidla řízením po vrácení věci opravnou instancí a je mu proto věnována pozornost v jiné partii tohoto komplexního dílčího úkolu.)

1. V souvislosti s projednáním stížnosti pro porušení zákona podle občanského soudního řádu, popř. notářského řádu přicházejí v úvahu následující procesní úkony: obligatorní vyžádání stanoviska příslušného prokurátora, fakultativní vyžádání stanoviska účastníků původního řízení (oboje § 240 o. s. ř.), fakultativní odložení vykonatelnosti napadeného

rozhodnutí (§ 241 o. s. ř.), fakultativní nařízení jednání (§ 240 o. s. ř.), obligatorní rozhodnutí, kdy rozsudkem soud buď stížnost zamítne nebo vysloví, že byl porušen zákon a zruší napadené rozhodnutí (§ 242 odst. 1 o. s. ř.) a obligatorní doručení rozsudku účastníkům a prokurátorovi (§ 242 odst. 2 o. s. ř.).

2. V souvislosti s řízením o stížnosti pro porušení zákona podle trestního řádu přicházejí v úvahu následující procesní úkony: přezkoumání správnosti všech výroků (s výjimkou případů uvedených v § 266 odst. 3 tr. ř.) napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo (§ 267 odst. 1 tr. ř.), a dále pak buď zamítnutí stížnosti pro porušení zákona usnesením v případě, že zákon porušen nebyl (§ 268 odst. 1 tr. ř.), nebo vyslovení rozsudkem, že napadeným rozhodnutím nebo jeho částí, nebo v řízení, jež takovému rozhodnutí předcházelo, byl porušen zákon (§ 268 odst. 2 tr. ř.). V případě porušení zákona v neprospěch obviněného zruší zároveň napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející (podrobněji § 269 odst. 2 tr. ř.). Konečně je-li po zrušení napadeného rozhodnutí nebo některého jeho výroku nutno učinit ve věci rozhodnutí nové, přikáže nejvyšší soud zpravidla soudu nebo prokurátorovi (§ 270 odst. 3 tr. ř.), o jehož rozhodnutí jde, aby věc (případně v jiném složení senátu — § 270 odst. 3 tr. ř.) v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl (§ 270 odst. 1 tr. ř.). Nebo mu přikáže, aby rozhodl o chybějícím výroku nebo neúplný výrok doplnil (§ 270 odst. 1 tr. ř.). Nejvyšší soud může při zrušení napadeného rozhodnutí také sám hned rozhodnout ve věci, je-li možno rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozhodnutí správně zjištěn (§ 271 tr. ř., s výjimkou případů tam uvedených).

3. Nad podanými ustanoveními je možno uvažovat o

a) vhodnosti terminologického rozdílu mezi projednáním stížnosti o porušení zákona podle § 240 občanského soudního řádu a řízením o stížnosti pro porušení zákona podle § 266 trestního řádu;

b) rozdílnosti formy rozhodnutí (§ 242 o. s. ř. a § 268 tr. ř.) mezi případy, kdy zákon porušen byl, a případy, kdy se stížnost zamítá;

c) relativně — ve srovnání s obnovou řízení — méně podrobnějšími ustanoveními o postupu soudu (zejména např. z hlediska rozpracování důvodů pro zamítnutí stížnosti).

J. Obdobou stížnosti pro porušení zákona je *návrh na zrušení rozhodnutí (schválení smíru) rozhodčí komise (schváleného smíru smírčích orgánů JZD a ROH)*, který je možno podat do tří let od právní moci. Obecným důvodem návrhu na zrušení je zde rozpor s právními předpisy. Orgánem, který o tomto návrhu rozhoduje (v prvním stupni ve výše uvedeném pojetí), je zde soud, který v tomto případě poté rozhodne (vyhoví-li návrhu) i ve věci samé.

K tomu je možno uvést:

a) pokud okresní soud tomuto návrhu nevyhoví, je nutno se přiklonit k názoru (věc není právním předpisem řešena), že odvolání je přípustné a o návrhu na zrušení rozhodnutí rozhodčí komise (schváleného smíru smírčího orgánu) rozhoduje krajský soud. Pak ovšem znovu ve věci samé musí dále rozhodovat okresní soud;

b) nebylo by vhodné, aby krajský soud na základě odvolání zrušil pouze zamítavé rozhodnutí okresního soudu a vrátil mu věc k novému projednání s tím, že by tento byl vázán právním názorem krajského soudu, ale aby přímo krajský soud změnil rozhodnutí okresního soudu a sám vyhověl návrhu na zrušení rozhodnutí rozhodčí komise (schváleného smíru smírčím orgánem) a zrušil ho.

K. Za řízení u orgánu prvního stupně v případě přezkoumávání rozhodnutí mimo odvolací řízení podle správního řádu nelze považovat stížnostní řízení (projednání stížnosti podle vyhlášky č. 150/1958 Ú. 1.), nezakládající nárok na vlastní přezkumné řízení správní. Teprve vlastní *přezkoumání rozhodnutí mimo odvolací řízení* podle správního řádu (zahajované vždy pouze na základě zásady oficiality) představuje nápravu vadných rozhodnutí ve smyslu zkoumaného tématu. Přitom i u tohoto prostředku nápravy je za řízení u orgánu prvního stupně nutno považovat řízení, které je v dané věci řízením ve stupni v pořadí prvním. S ohledem na možnost autoremedury by tímto řízením mělo být řízení u správního orgánu, který rozhodnutí vydal. V řízení před národními výbory pak též řízení u vyššího orgánu národního výboru téhož stupně. Jelikož však zrušení nebo změna rozhodnutí přichází v úvahu též u správního orgánu nejbližší vyššího stupně, nadřízeného správnímu orgánu, který toto rozhodnutí vydal, je za řízení u orgánu prvního stupně nutno považovat i řízení u naposled zmíněného nadřízeného správního orgánu nejbližší vyššího stupně.

Pro řízení u uvedených orgánů (§ 66, resp. § 65 odst. 1 a 2 s. ř.) ukládá správní řád vycházet z právního stavu a skutkových okolností v době vydání rozhodnutí (§ 65 odst. 3 s. ř.). Dále zakazuje rušit nebo měnit rozhodnutí po uplynutí tří let od právní moci napadeného rozhodnutí (§ 68 odst. 2 s. ř.). Současně umožňuje správnímu orgánu zrušit nebo změnit rozhodnutí — byl-li podle platných právních předpisů (§ 70 s. ř.) podán návrh na přezkoumání správního rozhodnutí soudem — pouze v případě plného vyhovění všem účastníkům řízení (§ 67 odst. 2 s. ř.). Konečně při zrušení nebo změně rozhodnutí (proti tomu je přípustný řádný opravný prostředek — § 68 odst. 2 s. ř.) ukládá správní řád dbát na to, aby práva nabytá v dobré víře byla co nejméně dotčena (§ 65 odst. 2 s. ř.).

K uvedeným ustanovením je možno přičinit následující:

a) s ohledem na to, že rozhodnutí může zrušit nebo změnit více orgánů

(orgán, který rozhodnutí vydal, orgán nejbližší vyššího stupně jemu nadřízený, případně soud), z právní úpravy jednak nevyplývá, zda v relaci mezi prvními dvěma orgány má některý z nich přednost (např. orgán, který napadené rozhodnutí vydal). Zda mu tedy musí být dána možnost — a na úrovni národních výborů též vyšším orgánům téhož stupně — přednostně rozhodnout, nebo zda bez dalšího může rozhodovat orgán nejbližší vyššího stupně jemu nadřízený (čemuž by se zdálo nasvědčovat — byť z hlediska poněkud specifického — ustanovení § 60 s. ř.). Pokud by mezi uvedenými orgány měla existovat přednost, vyžadovala by si právní úprava výslovné ustanovení v tomto smyslu. Konečně z právní úpravy nevyplývá ani povinnost vzájemné informovanosti uvedených orgánů, že u nich probíhá řízení;

b) ve vztahu k některým dalším prostředkům nápravy vadných rozhodnutí není nezajímavé ustanovení § 65 odst. 3 správního řádu o respektování právního stavu a skutkových okolností z doby vydání (původního) rozhodnutí, ani ustanovení (srov. § 65 odst. 2 s. ř.) o maximálním respektování práv nabytých v dobré víře. V této souvislosti se též nabízí úvaha, aby v zájmu pokud možno co nejmenšího případného zásahu do práv nabytých v dobré víře byl odložen, resp. přerušen výkon rozhodnutí;

c) dále by bylo možno uvážit zařazení obdobného ustanovení, jaké platí pro odvolací řízení (srov. § 59 odst. 3 s. ř.), podle kterého může přezkoumávající orgán rozhodnutí zrušit a vrátit věc správnímu orgánu, který je vydal, k novému projednání a rozhodnutí;

d) s ohledem na případy, kdy v mimoodvolacím řízení přezkoumává rozhodnutí ústřední orgán, respektive jeho vedoucí, přičemž tomuto řízení může předcházet řada rozhodnutí, počínající rozhodnutími nejnižšího stupně národního výboru (rozhodnutí první instance, rozhodnutí druhé instance, rozhodnutí vydaná v rámci přezkoumávání pravomocných rozhodnutí, řádné opravné prostředky proti nim, rozhodnutí vydaná v rámci řízení o protestu prokurátora a řádné opravné prostředky proti nim), by tomuto řízení prospěla možnost přezkumného orgánu zrušit všechna předcházející rozhodnutí a vrátit věc příslušnému (nejnižšímu) orgánu, u kterého bylo řízení původně zahájeno.

L. Orgán, u kterého probíhá řízení o protestu prokurátora podle zákona o prokuratuře je určen tím, zda prokurátor podá protest u orgánu, který napadené rozhodnutí vydal, nebo u orgánu tomuto orgánu nadřízeného nebo na něj dohlížejícího. U tohoto naposled uvedeného orgánu může probíhat řízení o protestu též v případech, kdy orgán, který rozhodnutí vydal, nevyhoví plně protestu sám a předloží jej vyššímu orgánu k rozhodnutí, dále v případech plného nevyhovění protestu a konečně v případech nevyhovění protestu ani tímto orgánem. Z hlediska uvedených alternativ se jako řízení u orgánu prvního stupně jeví řízení u všech výše

uvedených orgánů, protože pokud by za řízení u orgánu prvního stupně bylo považováno pouze řízení o protestu u orgánu, který rozhodnutí vydal, ostatní případy by při zpracování tohoto komplexního dílčího úkolu nebyly pokryty. Přitom vlastní řízení o protestu — s výjimkou předložení protestu v případě nevyhovění vyššímu orgánu — se v uvedených případech nikterak neliší.

Pro vyřízení protestu prokurátora je stanovena třicetidenní lhůta, nestanoví-li prokurátor lhůtu jinou (§ 15 odst. 7 zákona o prokuratuře). V případech uvedených v § 16 odst. 1 téhož zákona má protest prokurátora sistační účinky. Zasahuje-li prokurátor svým protestem do rozhodování podle správního řádu, proti rozhodnutí o protestu mohou podat řádný opravný prostředek účastníci řízení (§ 69 odst. 4 s. ř.), kterým se též rozhodnutí (spolu s prokurátorem) doručuje (§ 69 odst. 3 s. ř.). Protest nelze podat po uplynutí pěti let od vydání rozhodnutí.

Tato — poměrně stručná — ustanovení je možno doplnit úvahami o

a) platnosti námětů, uvedených v souvislosti s přezkoumáním rozhodnutí mimo odvolací řízení [viz výše bod K pod písmeny b), c), d)] i při řízení o protestu prokurátora;

b) případném využití i v jiných procesech a prostředcích nápravy toho ustanovení zákona o prokuratuře, podle kterého musí orgán (v případě vyhovění protestu), jehož rozhodnutí bylo zrušeno nebo změněno, obnovit neprodleně porušená práva, a to nejpozději do třiceti dnů, nestanoví-li prokurátor jinou lhůtu, a není-li možná obnova porušeného práva, je orgán povinen zjednat ve stejné lhůtě jinou přiměřenou nápravu;

c) správnosti zařazení ustanovení, podle kterého se rozhodnutí o protestu prokurátora doručí prokurátorovi, pouze do správního řádu (§ 69 odst. 3 s. ř.).

M. Pro zahájení řízení o *přezkoumání arbitrážního rozhodnutí* podle zákona o hospodářské arbitráži u příslušného orgánu (§ 41 odst. 1 až 4 a § 42 odst. 2 hosp. arb.) je třeba (pokud není uplatněna zásada oficiality) návrhu, splňujícího stanovené náležitosti, podaného včas u orgánu, který rozhodl (§ 41 odst. 5 hosp. arb.), a to oprávněným subjektem (tamtéž, resp. v § 42 odst. 2 hosp. arb.). Přezkoumání arbitrážního rozhodnutí však není oprávněným prostředkem (§ 36 hosp. arb.). Za účasti organizací se jedná pouze tehdy, vyžaduje-li to povaha věci. Rozhodnutí lze změnit nebo zrušit a přikázat spor k novému projednání nebo učinit jiné opatření do dvou měsíců od právní moci rozhodnutí, v případě zvlášť naléhavých důvodů i po této lhůtě (§ 41 odst. 1 hosp. arb.). Obdobně lze přezkoumat arbitrážní rozhodnutí vydané rozhodcem (§ 32 odst. 6 hosp. arb.).

Uvedená právní úprava

a) nestanoví následky v případě nesplnění náležitostí, stanovených pro návrh na přezkoumání, resp. návrh na opatření;

- b) výslovně se nezmiňuje o možnosti zpětvzetí návrhu na přezkoumání;
- c) pro případ přikázání sporu k novému projednání by event. mohla v některých případech počítat s přikázáním jinému arbitrovi;
- d) časově nikterak nelimituje možnost překročení dvouměsíční lhůty (přitom až příliš obecně vymezuje podmínky pro její překročení);
- e) neukládá arbitráži, které byl spor přikázán k novému projednání, doručit (nové) rozhodnutí orgánu, který původní rozhodnutí zrušil.

N. Pro řízení o návrhu na zrušení usnesení o schválení smíru přináší občanský soudní řád pouze jediné ustanovení, a sice aby tento návrh byl podán včas (§ 99 odst. 3 o. s. ř.).

Z této právní úpravy tedy výslovně neplyne

- a) určení soudu, u kterého se návrh podává;
- b) zvláštní náležitosti takového návrhu;
- c) možnosti zpětvzetí návrhu;
- d) případné účinky podání návrhu.

O. Dále přichází ve zkoumané souvislosti v úvahu *zrušení rozhodčího nálezů soudem* (§ 20 zákona č. 98/1964 Sb.). Rozhodčí nález v řízení před rozhodci podle cit. zákona má povahu konečného rozhodnutí, pokud podle rozhodčí smlouvy není proti němu výjimečně přípustný přezkumný prostředek.

Důvody k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezů se týkají jednak nedostatku podmínek vzniku platné rozhodčí smlouvy a jednak vad řízení.

Návrh je nutno podat zásadně do tří měsíců ode dne doručení rozhodčího nálezů, a to u soudu, v jehož obvodu byl vydán napadený nález. Legitimován k návrhu je pouze ten, kdo v řízení alespoň částečně podlehl.

Soud rozhoduje v senátě rozsudkem, a to tak, že návrh zamítne, popř. mu vyhoví a nález zruší.

Zruší-li nález z důvodu nedostatku podmínek vzniku rozhodčí smlouvy, pokračuje v řízení a ve věci také rozhodne, navrhne-li to některá ze stran.

Zruší-li soud nález z jiného důvodu, zůstává rozhodčí smlouva v platnosti a kterákoliv ze stran může požadovat pokračování v řízení před jinými rozhodci. Původní rozhodci jsou již z dalšího jednání a pokračování v téže věci vyloučeni.

II.

Kromě závěrů, uvedených v předchozím textu (část I), vždy na závěr příslušné partie o tom kterém způsobu nápravy vadných rozhodnutí, se jeví účelným vždy u každého způsobu nápravy ještě dále zvážit (z hlediska de lege ferenda):

- a) případné (výslovné) ustanovení o tom, zda se požaduje (výhradně) písemná podání;

b) nutnost požadovat zvláštní náležitosti podání a v takovém případě též uvést následky nesplnění této povinnosti;

c) jednotný způsob právní úpravy místa a lhůt podání včetně výslovného ustanovení o možnosti či nemožnosti prominutí zmeškání lhůty;

d) možnost vzdání se a zpětvzetí opravného prostředku, resp. nemožnost jeho podání po provedení uvedených úkonů;

e) sjednocení a zpřesnění právní úpravy (pokud to ta která úprava s ohledem na svou podstatu připouští) analogických procesních ustanovení pro soudní i nesoudní orgány, pokud jde o vlastní projednání. A to jak u stejného (obdobného) prostředku nápravy v různých, resp. stejných procesních předpisech, tak u různých prostředků nápravy v rámci téhož předpisu, pokud se de facto jedná o obsahově totožné řízení (např. odkazem na přiměřené — analogické použití ustanovení o jiném řízení), včetně stanovení lhůt pro určité procesní úkony;

f) promyšlení a jednotné zpracování účinků podaného prostředku nápravy, jakož i zásahů do napadených rozhodnutí;

g) zařazení výslovných ustanovení o možnosti podat proti tomu kterému (novému) rozhodnutí event. další řádné, resp. mimořádné prostředky nápravy.

Петр Главса, Владимир Немец

ПРОИЗВОДСТВО О СРЕДСТВЕ ОБЖАЛОВАНИЯ ПЕРЕД ОРГАНОМ ПЕРВОЙ ИНСТАНЦИИ

Резюме

В отношении отдельных способов устранения недостатков можно констатировать, в частности, следующее. В апелляционном производстве можно рассмотреть целесообразность производства некоторых процессуальных действий (доказывания) органами первой инстанции, далее возможности расширения авторемедуры и необходимости определенного положения о праве обжалования такого решения, определенное указание сроков для передачи апелляционной жалобы органу второй инстанции, установление единства в отношении сроков обжалования. Определенные возможности унификации имеются также в случае оспаривания уголовного приказа, приказа о платеже или возражений против вексельного (чекового) приказа о платеже. Большие проблемы представляет собой правовое регулирование производства о возражениях против решения третейской комиссии, а также чрезвычайного средства исправления неправильных решений третейских комиссий в трудовых спорах. Из правового регулирования пересмотра решений других органов судом однозначным образом должно вытекать содержание средства обжалования (его реквизиты), возможность отказа от него и возможность прощения пропуска срока. Оба процессуальных порядка содержат (по отношению к административному порядку) более подробные указания для рассмотрения обоснованности возобновления, или же для отказа в нем, а также в отношении отсрочки исполнимости еще

до постановления решения в первой стадии возобновления. В случае производства о жалобе на нарушение закона можно, в частности, принять во внимание относительно углубление — по сравнению с возобновлением производства — менее подробных положений о порядке действий суда (напр., с точки зрения разработки оснований для отказа в жалобе). Пересмотр решений вне апелляционного производства в соответствии с административным порядком страдает отсутствием координации между большим числом органов, имеющих компетенцию для пересмотра, и возможности отменить (все) предшествующие постановленные решения; с другой стороны, данное правовое регулирование включает инспирирующие положения об уважении правового положения и фактических обстоятельств дела во время постановления (первоначального) решения. Аналогичным образом, с точки зрения производства о протесте прокурора в связи с вмешательством в решение более широкое применение могло бы найти немедленное восстановление нарушенных прав также в случае других средств исправления. Определенными процессуальными недостатками (неопределение последствий в случае неисполнения реквизитов заявления о пересмотре, упущение возможности отказаться от заявления о пересмотре, общее определение условий для превышения двухлетнего срока пересмотра) страдает правовое регулирование пересмотра арбитражного решения, а также производства по заявлению об отмене определения об одобрении мировой сделки (из правового регулирования, м. п., определенно не вытекает определение суда, у которого заявление подается, специальные реквизиты такого заявления и возможность отказа от него).

С точки зрения де леге ференда в связи с каждым способом исправления во внимание можно принять, в частности:

- а) определенное положение о том, если требуется (исключительно) письменная форма заявления,
- б) необходимость требовать специальные реквизиты заявления и последствия неисполнения этой обязанности,
- в) единообразный способ правового регулирования места и сроков подачи, включая определенное положение о возможности или невозможности прощения пропуска срока,
- г) возможность отказа от средства обжалования, или же невозможность его подачи после проведения указанного действия,
- д) унификация и уточнение правового регулирования в отношении производства, сходного с точки зрения содержания (напр., посредством ссылки на соответствующее — аналогическое — применение положения о другом производстве), вкл. определение сроков для определенных процессуальных действий,
- е) единообразная обработка действия примененного средства исправления, а также вмешательства в обжалованные решения, и
- ж) включение определенных положений о возможности применения других обычных, или же чрезвычайных средств исправления определенного (нового) решения.

Несмотря на указанные констатации, направленные также на углубление и возможную перспективную унификацию процессуального регулирования, или же взаимное принятие более разработанных положений, очевидным является то, что производство по средству обжалования перед органом первой инстанции, урегулированное в действующих процессуальных предписаниях, в целом выполняет функцию защиты прав отдельных субъектов в судебном и административном производстве.

DAS VERFAHREN ÜBER RECHTSMITTEL BEIM ORGAN I. STUFE

Resumé

Soweit es um die einzelnen Arten der Abhilfe geht, läßt sich besonders Nachstehendes konstatieren. Beim Berufungsverfahren könnte man erwägen, ob nicht die Durchführung mancher Prozeßhandlungen (der Beweisführung) durch die Organe erster Stufe angebracht wäre, weiter Möglichkeiten einer Erweiterung der Autoremedur und die Notwendigkeit einer ausdrücklichen Bestimmung über das Recht, gegen eine solche Entscheidung Berufung einzulegen, die ausdrückliche Anführung der Fristen zur Abtretung der Berufung an das Organ zweiter Stufe, sowie die Vereinheitlichung der Berufsfristen. Gewisse Möglichkeiten für die Vereinheitlichung kommen auch beim Einspruch gegen das Strafmandat, gegen den Zahlungsauftrag oder die Einwendungen gegen den Wechsel- (Scheck-) Zahlungsauftrag in Frage. Nicht geringe Probleme stellt die rechtliche Regelung des Verfahrens über die Einwendungen gegen die Entscheidung der Schiedskommission dar, sowie auch eines außerordentlichen Mittels zur Abhilfe bei fehlerhaften Entscheidungen der Schiedskommissionen in Arbeitsstritten. Aus der rechtlichen Regelung der Überprüfung von Entscheidungen anderer Organe durch das Gericht sollte sich eindeutig der Inhalt des Rechtsmittels (seine Erfordernisse), die Möglichkeit seiner Zurücknahme und die Möglichkeit einer Nachsicht bei Fristversäumnis ableiten lassen. Beide Gerichtsordnungen enthalten (im Vergleich zum Verwaltungsverfahren) eingehendere Anleitungen zur Beurteilung der Frage, ob die Berufung begründet ist, bzw. zu ihrer Ablehnung, sowie auch bezüglich der Anordnung eines Aufschubs der Vollstreckbarkeit noch vor der Herausgabe der Entscheidung im ersten Stadium der Wiederaufnahme. Im Verfahren über die Beschwerde wegen Verletzung des Gesetzes (zur Wahrung des Gesetzes) könnte besonders eine relative — im Vergleich mit der Wiederaufnahme des Verfahrens — Vertiefung der weniger eingehenden Bestimmungen über das Vorgehen des Gerichtes erwogen werden (z. B. vom Gesichtspunkt der Ausarbeitung von Gründen für die Abweisung der Beschwerde). Bei der Überprüfung einer Entscheidung außerhalb des Berufungsverfahrens nach der Verwaltungsverfahrenordnung fehlt die Koordination zwischen mehreren Organen, die zur Überprüfung zuständig sind, und die Möglichkeit, die vorangehenden Entscheidungen, die herausgegeben wurden, (insgesamt) aufzuheben; andererseits enthält diese rechtliche Regelung inspirierende Bestimmungen bezüglich der Respektierung der Rechtslage und der Tatumstände zur Zeit der Herausgabe der (ursprünglichen) Entscheidung. Analog könnte vom Gesichtspunkt des Verfahrens über den Protest des Prokurators aus gesehen im Zusammenhang mit den Eingriffen in die Entscheidung auch bei anderen Mitteln zur Abhilfe die unverzügliche Wiederherstellung der verletzten Rechte breitere Anwendung finden. Gewisse prozessuale Mißstände (Fehlen einer Bestimmung über die Folgen der Nichterfüllung der Erfordernisse im Antrag auf Überprüfung, die allgemeine Umschreibung der Bedingungen für die Überschreitung der zweijährigen Frist zur Überprüfung) weist die rechtliche Regelung der Überprüfung der Arbitrageentscheidung wie aus das Verfahren über den Antrag auf Aufhebung des Beschlusses über die Genehmigung eines Vergleiches auf (aus der rechtlichen Regelung geht unter anderem nicht ausdrücklich hervor, bei welchem Gericht der Antrag einzubringen ist, noch auch die besonderen Erfordernisse eines solchen Antrages und die Möglichkeit seiner Zurücknahme).

Vom Gesichtspunkt de lege ferenda aus gesehen, könnte man bei jeder Art der Abhilfe besonders erwägen: a) eine ausdrückliche Bestimmung darüber, ob (ausschließlich) die schriftliche Form der Eingabe verlangt wird, b) die Notwendigkeit, besondere Erfordernisse der Eingabe zu verlangen und die Folgen der Nichterfüllung dieser Pflicht, c) die einheitliche Art der rechtlichen Regelung betreffend Ort und Frist zur Einreichung einschließlich einer ausdrücklichen Bestimmung über die Möglichkeit oder Unmöglichkeit, die Versäumnis der Frist nachzusehen, d) die Möglichkeit, sich des Rechtsmittels zu begeben oder es zurückzunehmen, resp. die Unmöglichkeit seiner Einbringung nach Durchführung der angeführten Rechtshandlungen, e) die Vereinheitlichung und Präzisierung der rechtlichen Regelung, soweit es um ein inhaltlich identisches Verfahren geht (z. B. durch die Verweisung auf die angemessen analoge Benutzung der Bestimmungen über ein anderes Verfahren), einschließlich der Festsetzung von Fristen für bestimmte Prozeßhandlungen, f) die einheitliche Bearbeitung der Wirkungen des eingebrachten Mittels zur Abhilfe, sowie auch der Eingriffe in die angefochtenen Entscheidungen, und g) die Einschaltung ausdrücklicher Bestimmungen über die Möglichkeit, gegen die oder jene (neue) Entscheidung, event. ordentliche, resp. außerordentliche Mittel zur Abhilfe einzubringen.

Ungeachtet der angeführten Feststellungen, die ebenfalls auf eine Vertiefung und mögliche perspektivische Vereinheitlichung der processualen Regelungen, resp. auf das wechselseitige Übernehmen von bereits besser bearbeiteten Bestimmungen ausgerichtet sind, ist es allerdings offensichtlich, daß das Verfahren über das Rechtsmittel beim Organ erster Stufe, das in den geltenden Prozeßvorschriften geregelt ist, im großen und ganzen bei den einzelnen Mitteln zur Abhilfe seine Funktion, die Rechte der einzelnen Subjekte im Gerichts- und im Verwaltungsverfahren zu schützen, erfüllt.